

**PEDAGOGIKA
I TEOLOGIA
W REALIZACJI ZADAŃ
CODZIENNOŚCI**

*Siostrze dr hab. Annie Walulik CSFN, prof. AIK
w 60. rocznicę urodzin, w 40-lecie życia zakonnego,
35-lecie pracy zawodowej oraz 25-lecie pracy naukowej
gratulują, zapewniają o pamięci przed naszym Panem
i ślą serdeczności*

Autorzy

PEDAGOGIKA I TEOLOGIA W REALIZACJI ZADAŃ CODZIENNOŚCI

Redakcja

Maria Szymańska

Zbigniew Marek SJ

Janusz Mólka SJ

Miłosz Mólka

Wydawnictwo Naukowe
Akademii Ignatianum w Krakowie

Kraków 2022

Spis treści

Wprowadzenie	7
Bp Wojciech Osiał, <i>Katecheta w świetle Listu apostolskiego „Antiquum ministerium” papieża Franciszka</i>	11
Bp Antoni Długosz, <i>Zaangażowanie papieża Jana Pawła II w przeciwdziałanie narkomanii</i>	31
Rafał Bednarczyk, Ryszard Czekalski, <i>Katechetyk i jego dzieło. O księdzu Franciszku Blachnickim (1921–1987)</i>	47
Anna Zellma, <i>Nauczyciel religii – kreatywny regionalista</i>	61
Jarosław Kowalczyk, <i>Nauczyciel religii jako wychowawca klasy</i>	73
Halina Mol, Iwona Paślawska-Smęder, <i>Świadectwo czynnikiem krytycznym relacji pedagogicznej</i>	87
Jarosław Michalski, <i>Między tradycją a ponowoczesnością. W kierunku współczesnego modelu wychowania religijnego</i>	99
Zbigniew Marek SJ, <i>Wychowanie nowego człowieka według pedagogii ignacjańskiej</i>	115
Bogusław Milerski, <i>Ekumeniczny Uniwersytet Trzeciego Wieku jako instytucja kształcenia ustawicznego, dialogicznego i religijnego</i> ...	131
Janusz Mółka SJ, <i>Rzecz o ludzkim spełnianiu się</i>	147
Sylwia Jaskuła, Leszek Korporowicz, <i>Ewaluacyjne wspomaganie dorosłych w działaniach prorefleksyjnych</i>	159
Bożena Sieradzka-Baziur, <i>Prawa dziecka w sensie ścisłym na podstawie „Prawa dziecka do szacunku” Janusza Korczaka</i>	173
Małgorzata Kutyla, <i>Biografia niezwykła – Simona Kossak</i>	187

Magdalena Ciechowska, <i>Autoetnografia w koncepcji badania „świętych doświadczeń” Petera Reasona i „personalizmu integralnego” Wincentego Granata – możliwości kształtowania tożsamości badacza w perspektywie dialogu intra- i interpersonalnego</i>	201
Mariola Żelazkowska, <i>Rodzina a kształtowanie wartości u dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim</i>	223
Janusz Mariański, <i>Socjalizacja i wychowanie moralne – analiza pojęć</i>	237
Jarosław Horowski, <i>Przebaczenie samotności jako wyzwanie dla wychowania moralnego</i>	263
Miłosz Mółka, <i>Oczekiwania rodziców wobec realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej w Bursie Szkół Średnich ZMMPiR w Krakowie</i>	277
Maria Szymańska, <i>Paradygmat podmiotowo-partycypacyjny a przywództwo ukierunkowane na cel (purpose). Perspektywa personalistyczna</i>	295
Krzysztof Brzostek, <i>Zjawisko synergii we współczesnych organizacjach</i>	313
Dorobek naukowy Siostry dr hab. Anny Walulik, prof. AIK	327

Wprowadzenie

Siostra dr hab. Anna Walulik znana jest nie tylko w środowiskach akademickich, szczególnie pedagogicznych i teologicznych, ale też w kręgach oświatowych. Od 2001 roku jako ekspert Ministerstwa Edukacji Narodowej jest członkiem komisji kwalifikacyjnych i egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy. Ponadto z mandatu Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski została powołana na rzeczoznawcę ds. oceny programów nauczania religii i podręczników katechetycznych. Jest też autorką i współredaktorką serii podręczników do nauczania religii w szkole. Dostojna Jubilatka przez lata pracowała jako katechetka. Ma też swój wkład w wykształcenie kilku pokoleń katechetów. Na przełomie XX i XXI wieku była wykładowcą na dwóch krakowskich uczelniach wyższych: Sosnowieckim Wyższym Seminarium Duchownym oraz Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” (dzisiejsza Akademia „Ignatianum”). Na uczelni tej pełniła funkcję prodziekana odpowiedzialnego za programy nauczania i studia podyplomowe.

Charakterystycznym rysem działalności naukowej Siostry dr hab. Anny Walulik jest pochylenie się nad edukacją z perspektywy andragogicznej i teologicznej. W swoich pracach bada, jakie miejsce w całościowym uczeniu dorosłych mają źródła religijne – w szczególności Biblia. Zainteresowania te obudziła sytuacja społeczno-polityczna w Polsce drugiej połowy XX wieku. Zbiegła się ona ze zmianą ustrojową i szybkimi przekształceniami społeczeństwa tradycyjnego w społeczeństwo otwarte. Istniejącą wręcz potrzebę naukowej refleksji nad wspomaganiem osoby dorosłej w realizacji jej życiowych zadań uświadomiły Siostrze Annie natomiast sygnały o współpracy nauczyciela religii z rodzicami katechizowanych dzieci. Nie bez znaczenia dla tych zainteresowań były doświadczenia doradcy metodycznego dla nauczycieli religii oraz współpraca z ośrodkami kształcenia i doskonalenia nauczycieli, których kierownictwo powoływało ją na eksperta wchodzącego w skład Komisji Awansu Zawodowego Nauczycieli i Konsultanta ds. Szkoleń

w Instytucie Zarządzania Wiedzą w Krakowie. Obserwacje poczynione w ramach tych kontaktów stawiały przed Siostrą pytania o to, w jakim stopniu wsparcie edukacyjne – z uwzględnieniem osiągnięć w zakresie dydaktyki dorosłych i specyfiki ich uczenia się – może podnosić jakość życia. Innym bodźcem do podjęcia tego rodzaju badań stały się doświadczenia wyniesione z pracy nad redakcją projektu InfoNet, którego partnerem jest Akademia „Ignatianum”. Celem projektu było zgromadzenie informacji z krajów Unii Europejskiej o podejmowanych inicjatywach na rzecz kształcenia dorosłych. Wyniesione z tej współpracy doświadczenia uświadomiły Siostrze potrzebę poszukiwania płaszczyzn spotkania się andragogiki i religii.

Badania prowadzone w tym zakresie uświadomiły jej istnienie licznych możliwości zetknięcia się obu wspomnianych wymiarów ludzkiego życia. Charakteryzuje je przywoływanie naukowej refleksji nad związkami andragogiki i religii w duchu paradygmatu holistycznego. W swoich publikacjach zwracała uwagę na to, że w analizie rzeczywistości uczenia się dorosłych (przynajmniej w Polsce) nie można pominąć kontekstów religijnych. Obserwacje te oparła na badaniach jakościowych, zwłaszcza biograficznych, których właściwością jest nie tyle wyjaśnianie rzeczywistości edukacyjnej, ile raczej jej interpretowanie, będące wynikiem struktur narracyjnych. Warto tu dodać, że koncepcja analizy proksemicznej (kerygmatycznej) autorstwa Siostry Anny znajduje odzwierciedlenie w wielu pracach naukowych. Z zaproponowanego przez nią modelu prowadzenia analiz korzystają młodzi naukowcy, upatrując jego wartość w wertykalno-horyzontalnej optyce czasowej. Model ten, dzięki hermeneutyce ściśle powiązanej z badaniami narracyjnymi, umożliwia znajdowanie wspólnych dla andragogiki i teologii płaszczyzn badań naukowych.

Osiągnięciami naukowymi Siostra dr hab. Anna Walulik dzieli się w swoich publikacjach. Ponieważ pełny ich zestaw podano w dalszej części publikacji, pozwalamy sobie jedynie na wskazanie kilku z nich: *Edukacyjne wspomaganie dorosłych w refleksji nad życiem*; *Moderacyjne i synergiczne kształtowanie dorosłości*; *Między ignorancją a eksperckością* (współautor Janusz Krysztofik); *Pedagogika Dobrej Nowiny. Perspektywa katolicka* (współautor Zbigniew Marek) czy *Stawanie się dorosłym z emigracją w tle* (publikacja w przygotowaniu). Ich lektura uświadamia, jak bardzo każdego dnia proza codzienności uzupełnia się z życiem religijnym człowieka. Dostojna Jubilatka pokazuje też, w jakich obszarach życia edukacja religijna może wspomagać dorosłego w kształtowaniu jego dojrzałości ludzkiej i religijnej. Podkreśla, że wiedza religijna i umiejętność jej interpretowania nie

ograniczają się jedynie do sfery wiary i religijności, lecz wielowymiarowo wpływają na kształt ludzkiego życia oraz na przyjęte i realizowane jego modele i style. Twierdzi, że w kształtowaniu idei całonocowego uczenia się nie może zostać pominięta sfera duchowości i religii. Na podstawie przeprowadzonych badań wykazuje, że przesłanie płynące z treści religijnych jest ponadczasowe, chociaż korzystanie z tego bogactwa domaga się od człowieka rzetelnej wiedzy i gotowości wprowadzania do swego życia zmian. Do tego z kolei niezbędna jest umiejętność poprawnego posługiwania się dostępnymi człowiekowi formami poznania naturalnego i nadnaturalnego (religijnego).

Wskazane osiągnięcia badawcze uświadomiły Siostrze Annie potrzebę opracowania (opisania) sposobów obecności i działania w świecie osób dorosłych, które świadomie podejmują edukację religijną, a więc wyjaśnienia znaczenia wiedzy religijnej dla zwykłej codzienności dorosłego. Przewodzone badania doprowadziły ją do wniosku, że wiedza religijna wnosi w życie człowieka wierzącego wzmacnianie, korygowanie i uzupełnianie posiadanych sprawności oraz umożliwia nadawanie życiu nowej jakości. Co więcej, wykazała, że andragogika i religia zapewniają człowiekowi synergię. Jej koegzystencja w obszarze andragogiki i religii sprawia, że posiadają one charakter materialny i niematerialny, a procedury badawcze skierowane na ich odkrywanie powinny być skoncentrowane na opisie oddziaływań posiadających charakter dostrzegalny przez obserwatora/badacza nawet wówczas, jeżeli są to subiektywne poglądy i odczucia uczestników relacji. Z tego wynika, że określenie „synergiczny” nie jest kategorią wartościującą, lecz opisującą. W tej perspektywie Siostra Anna dokonała też rozróżnienia na moderacyjne oraz synergiczne oddziaływanie wiedzy religijnej na kształtowanie dorosłości. Jest przy tym przekonana, że oddziaływanie wiedzy religijnej na codzienne życie staje się otwartym zbiorem i zarazem polem badawczym z nieodkrytymi horyzontami.

Tak zgromadzona wiedza i doświadczenia pozwoliły Siostrze Annie uczestniczyć w pracach zespołów przygotowujących projekty badawcze na konkursy ogłaszane przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji oraz Narodowe Centrum Nauki. I tak kierowała badaniami w następujących projektach: *Program kształcenia opiekunów osób starszych w polskim systemie pomocy społecznej i edukacji*; *Doświadczenia edukacyjne studentów pedagogiki jako czynnik rozwoju w okresie „wyłaniającej się dorosłości”* oraz *Doświadczenia edukacyjne studentów pedagogiki jako czynnik rozwoju w okresie „wyłaniającej się dorosłości”*. *Porównanie sylwetki psychologicznej i dynamiki rozwoju studentów pedagogiki uczelni państwowych i kościelnych*.

Prowadzone przez Siostrę dr hab. Annę Walulik badania naukowe nad związkami dorosłości i religii poszerzają refleksję nad możliwościami edukacyjnego wsparcia dorosłych w codziennym życiu treściami religijnymi, które obecne w świadomości człowieka często są niedoceniane. Tymczasem edukacja religijna może dorosłego wspomagać w odnajdowaniu się w świecie podlegającym nieustannym zmianom, ponieważ i on potrzebuje jasnych punktów odniesienia. Jednym z nich staje się religia, którą w cywilizacji europejskiej jest chrześcijaństwo.

Praktykowany przez Siostrę Annę paradygmat personalistyczny w rozumieniu teocentrycznym stał się normą budowania relacji interpersonalnych, które rezonują na dalsze otoczenie. Promuje w nich założenia pedagogiki towarzyszenia, czego dobrym przykładem jest postawa otwartości w budowaniu wspólnoty Katedry Chrześcijańskiej Akademii „Ignatianum” w Krakowie. Wszystko to pozwala stwierdzić, iż jest odważnym – wiarygodnym świadkiem wyznawanych idei i wartości chrześcijańskich.

Gratulując Siostrze Jubilatce dr hab. Annie Walulik, prof. Akademii „Ignatianum” w Krakowie, osiągnięć na polu nauki, autorzy i redaktorzy niniejszej publikacji nie zapominają również i o tym, że przynależy Ona do Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu – nazaretanek, dlatego gratulują również Zgromadzeniu Jej wielkiego wkładu naukowego i duchowego w życie Kościoła i naszej Ojczyzny. Prosimy zatem o przyjęcie niniejszej publikacji jako wyrazu wdzięczności za okazywaną nam wszystkim przyjaźń i życzliwość. Niech też będzie ona oznaką naszego uznania i szacunku dla tego wszystkiego, co Siostra dr hab. Anna Walulik osiągnęła i jeszcze (taką mamy nadzieję!) osiągnie.

Redaktorzy